

Josep Gifreu
Catedràtic de Periodisme a la UPF
josep.gifreu@upf.edu

FILMOTECA

Ciutat de vida i mort, de Lu Chuan

***Nanjing! Nanjing!* del xinès Lu Chuan, estrenada a Catalunya aquest abril amb el títol *Ciutat de vida i mort*, per alguns ja és una obra mestra. La pel·lícula se centra en una de les barbàries més execrables de la història, l'ocupació japonesa de la ciutat xinesa de Nanjing i les matances posteriors d'uns 200.000 civils. Res d'estrany que el jove cineasta —admirador de Steven Spielberg i especialment de *La llista de Schindler*— volgués dotar l'imaginari del seu país d'un gran fresc en imatges d'aquella tragèdia nacional. El Partit Comunista Xinès, habituat a esgrimir la massacre com a propaganda nacionalista i antijaponesa, va donar totes les facilitats al projecte. Però Lu arrisca i subverteix les expectatives dels dirigents de l'ortodòxia. S'aprofita de les facilitats donades per evocar una visió pròpia, independent, no xenòfoba i antiheroica de la gran matança. L'èxit a les sales xineses és tan notable com perillosa la polèmica que suscita en sectors dirigents per l'escàs fervor patriòtic i la humanització del soldat japonès protagonista. Al cap de tres setmanes desapareix de les sales. El director no n'obté cap explicació i es disposa a situar-la en els circuits exteriors. Aconsegueix la Petxina d'Or del festival de Sant Sebastià 2009 i es proposa presentar-la als Òscar, però les autoritats xineses no n'autoritzen la candidatura.**

Ciutat de vida i mort comença com un film bèl·lic, però la guerra i la repressió només són el paisatge de les persones i les multituds que experimenten el terror de l'ocupant. La batalla final amb què comen-

ça el film dona pas a la crònica de les víctimes i de les matances en una mena de contrapunt narratiu. L'horror és vist des de la mirada del sergent japonès Kadokawa i del senyor Tang, secretari xinès de l'empresari alemany Rabe. El primer encarna la compassió davant el dolor de les víctimes. El segon, la cara de la traïció per salvar la família. Amb la mort de Tang per part dels japonesos i el suïcidi de Kadokawa després de desobeir l'ordre d'una execució, el relat culmina la inversió del gènere bèl·lic i apunta a la fi del cicle: l'heroi s'enfonsa en l'infern de la seva causa, però abans deixa en llibertat el pare i el fill xinesos que havia d'executar.

El film planteja el problema de la veritat històrica i la seva posada en escena cinematogràfica. Com presentar —i representar— en dues hores la massacre de Nanjing? Descartada l'opció documentalista, Lu es proposa el repte de construir un relat de ficció amb fidelitat històrica. La potència de la ficció rau en la possibilitat de crear un espai virtual de vida per als avantpassats perquè s'expliquin davant l'espectador i ofereixin claus de superació utòpica de l'horror i de la injustícia. El mèrit del bon cineasta del gènere històric és donar rostre i veu als altres d'altre temps. Aquesta missió entronca amb la necessitat moderna de veure el rostre de l'altre i de compartir les seves passions. Contemplar el dolor dels altres s'ha convertit en una de les pràctiques més comunes en la nostra societat de l'espectacle. La qüestió és saber quins sentiments genera en l'espectador la contemplació dels horrors de la guerra en la pantalla. Repulsa per uns, set de venjança per altres. Tot registre i tot record són

construïts. La novetat d'avui és que el coneixement de la guerra per a la gran majoria dels humans és purament espectral. D'aquí la responsabilitat per als creadors de l'espectacle de la guerra: són els principals valedors, no sols de la veracitat històrica, sinó de la tensió i intenció emancipatòries d'un relat que, si bé focalitza un camp essencialment violent —la guerra—, reclama la complicitat d'un espectador àvid de pau.

Però fins a quin punt és legítima la representació explícita de les atrocitats de la guerra? La bellesa d'unes imatges no pot banalitzar la barbàrie? Hi ha respostes en un i altre sentit. Respecte de l'Holocaust Claude Lanzmann optà per no incloure cap imatge dels camps d'extermini a *Shoah* per considerar que aquell horror era inefable i irrepresentable. Per ell, Alain Resnais ja ho havia dit tot a *Nit i Boira*. Però Lu Chuan fa ficció. I és sobretot com a ficció i en el tractament per Lu de la guerra on s'aprecia una voluntat estètica i estilística innegables.

Per contra, l'aproximació a les causes del conflicte és inexistent. La guerra és un cercle, no una línia amb origen i destí. Tampoc no sembla haver tingut en compte aproximacions de clàssics com la trilogia *La Condió Humana*, del

japonès Masaki Kobayashi. I en canvi es pot haver avançat a un film tan poc maniqueu com *Cartes des d'Iwo Jima*, de Clint Eastwood. *Ciutat de vida i mort* és un film valent, independent, fet a l'antiga, de gran ambició narrativa i estètica, que mostra la guerra en un sentit pròxim al Goya de *Los desastres de la guerra*, aquí dibuixats en cinema de delicada i espectacular factura. Que ningú busqui allò que demanaria a un llibre d'història: el context geopolític, les causes de la guerra o les contradiccions de la resistència xinesa a l'invasor. La ficció històrica té les seves limitacions, però la bona ficció reclama una visió documentada i crítica dels grans nusos del passat. El mèrit de Lu Chuan és haver deixat situada en el mapa icononarratiu contemporani i des d'una òptica universalista la barbàrie de Nanjing. ◀

